

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дфн Дина Савова Манчева
Професионално направление 2.1. Филология,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд на тема

L'antihéros dans les romans chevaleresques français du XIIe et du début du XIIIe siècle : Rôle et évolution

*(Антигероят във френските рицарски романи
от XII и началото на XIII век: роля и еволюция),*

за присъждане на образователната и научна степен „ доктор „
на докторант Владимир Тонев Сунгарски

Област на висше образование 2. Хуманитарни науки
Професионално направление 2.1. Филология, докторска програма :
Литература на народите на Европа, Африка, Америка, Азия и Австралия
(Стара френска литература)

Данни за докторанта

Владимир Сунгарски е завършил с отличен успех бакалавърска и магистърска степен по френска филология с езиковедско-преводаческа специализация през 2002 г. От 2002 до 2004 е хоноруван преподавател по френски език в Университета по архитектура строителство и геодезия.

През 2004 г. е избран за асистент по френски език в катедра Романистика към СУ, където води занятия на студенти френска филология по практически френски език, ниво С1-С2, както и по специализиран френски език (Бизнес френски), за преподаването на която дисциплина е предложил и своя концепция.

Данни за докторантурата

На 15.7.2024 г. със заповед № РД 20-1306 от 16.07.2024 ас. Владимир Сунгарски е зачислен в докторантура на самостоятелна подготовка по Професионално направление: 2.1. Филология, Докторска програма: Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия (стара френска литература) и Научна специалност: Френска филология.

Темата на дисертационния му труд,

L'antihéros dans les romans chevaleresques français du XIIe et du début du XIIIe siècle : Rôle et évolution (Антигероят във френските рицарски романи от XII и началото на XIII век: роля и еволюция),

е утвърдена от Факултетния съвет на ФКНФ към СУ „Св. Климент Охридски“ на заседание, състояло се на 9.7.2024 г. (протокол № 12).

Дисертационният труд на Владимир Сунгарски е бил обсъден през февруари 2025 г. на заседание на катедра Романистика и е насочен към публична защита.

По процедурата за защита са спазени всички административни изисквания и срокове. Докторантът е автор на 5 статии по темата на дисертацията, завършил е докторантското училище на ФКНФ, получил е необходимия брой кредити и е изпълнил всички условия, за да бъде допуснат до публична защита.

По предложение на ФС на ФКНФ, на основание чл. 4 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, с ректорска заповед е утвърдено научно жури, което е определило и датата на защитата.

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Представеният докторски труд на ас. Владимир Сунгарски, озаглавен *Антигероят във френските рицарски романи от XII и началото на XIII век: роля и еволюция*, е оригинално типологично съпоставително изследване с безспорен дисертабилен характер.

Задачата на докторанта, да определи характеристиките на антигероя във френския рицарски артуров роман и открий специфичното му развитие от гледна точка на мотива за антигероичното, засяга важен, но все още малко изследван в средновековната литература проблем. Не случайно, една от целите на Сунгарски е да предложи и свое определение за фигурата на този бегло проучен, особено с оглед на избраната перспектива, нов тип герой.

Оригинален е и отлично аргументираният корпус на изследване, съставен от около 35 основни и допълнителни заглавия, подчинени на темата на дисертационния труд. Централно място в него заемат четирите романа от сагата за крал Артур на Кретиен дьо Троя, създателят на фигурата на антигероя и на класическия рицарски роман. В основата на корпуса са първите цялостни артуровски разкази - латинската хроника *Историята на Британските*

кrale от Галфред Монмутски и *Романът за Брут* от англо-нормандския поет Вас, считан за един от първите романи на романски език. От множеството романи в след Кретиеновия период в корпуса фигурират три значими цикъла (за Граала, за Говен и за Лансло-Граал) с най-представителните за всеки от тях романи, които доразвиват или дописват произведенията на френския автор. С голямото си разнообразие от форми (в стихове и в проза), произход (дело на видни писатели или анонимни творби) и структури (единични произведения или циклични повествования), те своеобразно синтезират отделните насоки в развитието и поведението на антигероя в началото на 13 век. Така очертаваният корпус впечатлява със своята мащабност, многообразие и всеобхватност, което засилва представителния му характер.

Методологията на работата е ясно прецизирана. В нея преобладават насоките на структурализма и класическата наратология и семантика, но също и някои елементи от генетичната социологическа критика. Сунгарски се е запознал основно със съчиненията на руския формалист Пропп, както и с трудовете на редица френски структуралисти и семиотици – А.Ж. Гремас, Ж. Жьонет, Кл. Бремон, Ф. Амон и др. Докторантът определя много точно отделните методологични аспекти, които привличат вниманието му, посочва елементите, които преосмисля или приема с резерви, както и допирните точки на отделните методологии със своите подходи на анализ и изгражда своя подробна и оригинална класификационна рамка.

Същото умение на дисертанта да борава напълно самостоятелно с библиографските материали и да ги използва съобразно целите на изследванията си, подчинявайки ги на собствените си задачи, проличава и в използваните критически източници. Той е проучил богата библиография от 129 заглавия на френски, английски и български език върху поетиката, персонажите и структурата на рицарските романи, върху образа на сенешала Кьо, един от първите въплъщения на антигероя, върху поетиката на средновековната литература и др. Сред посочените книги се открояват и редица речници и енциклопедии, които разкриват стремежа на докторанта да пристъпи от различни гледни точки и в дълбочина към избраната тема. Сунгарски много точно определя идеите, които възприема, мотивира редица резерви по отношение трактовката на отделни проблеми и очертава аргументирано своята собствена позиция и своя избор. Използваните в проучването материали и източници са цитирани много прецизно. Няма никакви данни за плагиатство.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Изследването на ас. Сунгарски, написано на френски език, в размер от 434 страници и 10 стр. библиография, се състои от увод, три основни части и заключение.

Във въведението са изяснени и обосновани темата на дисертацията, корпусът на анализ, методологичните насоки и структурата на работата.

Център на внимание в проучването е фигурата на антигероя, въведен в куртоазния роман за крал Артур от Кретиен дьо Троя. Този нов тип герой, проследен в продължение на почти цял век, от появата до залеза му в рицарското повествование, обуславя трите части на труда.

В първата част, наречена *Контексти* се изследва значението на естетическата, литературна, религиозна и социо-историческа обстановка за появата на антигероя в артуровските романи на Кретиен дьо Троя и свързаните с него персонажи и конфигурации. Прави се кратък преглед на критиката по въпроса, изясняват се параметрите на понятието антигерой и се предлага оригинална рамка за анализа му.

Във втората част, *Антигероят в романите на Кретиен дьо Троя*, се изследва с оглед претърпяната деградация, определила новия му статут в сравнение с първите текстове за крал Артур. Въз основа на предложената от дисертанта схема на анализ е очертан сложния му и противоречив образ, който определя поведението, действията и контактите му с останалите персонажи - протагониста и парангона, главно в рамките на рицарската триада.

В третата част *Антигероят в непосредствения пост-Кретиенов период* е разгледан с оглед на метаморфозите му от края на XII и началото на XIII век, довели до размиване границите му с протагониста, както и до разпадане първоначалния модел на рицарската триада, поради разрастването ѝ с нови персонажи, и променените им взаимоотношения.

В заключението са формулирани резултатите от извършените анализи и са посочени ясно приносните моменти на дисертацията. Набелязани са и някои нови насоки на изследване, породили се в процеса на работа, които показват многоаспектния и приносен характер на разработката.

Така очертаната структура на докторската теза, подчинена напълно на избраната проблематика, разглежда антигероя в рицарските романи в **синхронен и диахронен план**. Обект на специално внимание е изграденият в четирите повествования на Кретиен дьо Троя

образ на сенешала Кьо, изследван с оглед мотива на антигероичното. Превърнал се в своеобразен референтен модел за класическия рицарски роман, той е съпоставен от една страна с първоначалната му фигура в първите писмени източници, а от друга, със следващите му възплъщения в куртоазните повествования след Кретиеновия период.

Съпоставителният подход на дисертацията допринася за прегледността на изложението. А еднаквите параметри на анализ в трите части на проучването играят ролята на своеобразен общ знаменател, който прави осезаеми приликите и разликите между героите от трите темпорални периода. Така, постоянните съпоставки между антигероите в романите на Кретиен дьо Троя очертават поетичното им единство като същевременно показват и ролята им за развитието на жанра в следващия век. От своя страна, сходната структура в трите части на проучването внася яснота в разглежданата проблематика.

Една от най-съществените черти на дисертацията е **богатата ѝ документация**. Оригиналната рамка на анализ, предложена от докторанта, се базира върху три съществени **оси: квалификационна, функционална и релационна**. Всяка от тях включва голям брой двойки противоположни изотопни атрибути, които определят личността и поведението на персонажите. Отделните показатели се доизясняват допълнително и от честотата и интензитета на проявата им, от различни по тип антитези като активен/пасивен, позитивен/негативен, външен/вътрешен и т.н. Така напр. функционалната ос включва над 50 функции, а 65 са каталогизираните персонажи, обект на анализ. Те са изследвани и с оглед на конфигурацията им в рамките на рицарската триада и дворцовия кватуор, проследен е вътрешния им динамизъм на деградация и еволюция, обусловил променящия им се статут на модел или антимодел, приликите и разликите между тях и т.н. Така квалификационният портрет на персонажа, изграден въз основа на голям брой изотопни показатели, получава максимална достоверност и обективност.

Друг пример за обстоен анализ е изследването на деградацията, обусловила статута на антигероя. Обект на внимание са причините за появата ѝ, антигероичните ѝ прояви, пораженията, които оставя, както и *степенуваното антигероизиране* на артуровските персонажи, свързано с еволюцията на рицарския роман като цяло.

Много убедително са открити тенденциите в развитието на куртоазното повествование през разглеждания период – от променения по природа тип на антигероя до

конкретизирането му и мултиплицирането му в други герои, от интериоризиране на конфликта до неясната му опозиция с останалите персонажи.

Детайлната схема на анализ, както и слабопроучената досега гледна точка на антигероичното хвърлят нова светлина върху съществени аспекти на средновековния жанр като някои проблеми на повествователното време и структура, стратегиите при изграждане на персонажите и трансфера на атрибути, характера на езика и хумора и др.

Дисертацията е написана на ясен и точен френски език. Докторантът много коректно очертава границите на предлаганите анализи и отстоява своите идеи. Всички използвани понятия са своевременно изяснени, посочени са и най-малките методологични сходства между някои елементи от предложените от докторанта квалификационни схеми и някои структуралистски параметри, открити са и съществените им различия.

Предложената дисертацията е мащабно изследване с приносен характер, доведено до успешен край благодарение на богатата ерудиция на докторанта, на отличното владение на корпуса на изследване и на задълбочените му знания относно средновековната поезика и контекст, възприет на широка основа – от фолклорните традиции до писмената френска средновековна литература.

Приноси и значимост на изследването

Бих искала да посоча някои от най-важните приноси на дисертационния труд.

1. Дисертацията на ас. Сунгарски е първо по рода си цялостно изследване върху еволюцията на антигероя във френския рицарски роман за крал Артур, от появата до залеза му в средновековния повествователен жанр от гледна точка на антигероичното.

2. Въз основа на обстоен многоаспектен анализ и огромен корпус са открити отделните характеристики в типологията на антигероя на характерологично, функционално и релационно ниво. Формулирана е и оригинална дефиниция за този тип персонаж.

3. Дисертационната теза хвърля нова светлина върху развитието на френския рицарски роман; предлага своя класификация както на персонажите в творбите на Кретиен дьо Троя, така и на функциите в цикъла *Лансло в проза*; откроява неизследвана досега зависимост между еволюцията на антигероя и развитието на средновековния жанр; очертава вътрешния динамизъм на основните персонажи и метаморфозите им.

4. Предложена е оригинална детайлна методологична схема за изследване на героя, включваща редица функции, атрибути и показатели и изградена около 3 основни оси (квалификационна, функционална и релационна), която може да бъде приложена при различни типове персонажи, корпуси и проблеми и би могла да се използва и от други изследователи.

5. Набелязани са някои важни, но все още слабо проучени проблеми за бъдещи изследвания, свързани с тематиката на дисертацията.

6. Тъй като понятието антигерой съществува с различни значения в литературата от Средновековието до днес, определението дадено от дисертанта би било полезно при съпоставка със съвременното значение на понятието антигерой.

Предлагам дисертационната теза на Владимир Сунгарски да бъде публикувана в университетското издателство „Св. Климент Охридски“.

Автореферат и публикации

Авторефератът, написан на български език, в размер от 77 страници, от които 73 страници текст и 4 страници цитирана библиография, напълно отразява съдържанието на докторската дисертация.

Владимир Сунгарски има 5 публикации по темата на изследването. Те са печатани в колективни сборници от международни и национални конференции, в реферирани списания в престижна научна база данни, и в нереферирани списания с научно рецензиране, като *Филологически форум*, издание на Софийския университет за млади изследователи.

Автор е и на няколко други научни статии по други проблеми.

Освен сериозната научна дейност, Владимир Сунгарски се е наложил и като прецизен преводач на 7 книги и статии, редактор на няколко книги, а също и като създател на 2 романа и научно-фантастични разкази.

В тясна връзка с преподавателската му дейност е участието му в помогало *Да се подготвиш за приемния изпит по френски език в Университета*, създадено от колектив от катедра Романистика.

Владимир Сунгарски се проявява и като активен популяризатор на френския език и литература. В продължение на 7 години (2017-2024) ръководи екипа от СУ в рамките на

кампанията „Избор Гонкур България“. Той е член и в научния проект *Документален филм за специалността „Френска филология“ (катедра „Романистика“)* по повод 100 години от възникването ѝ в контекста на франкофонията в България, Номер на договора:80-10-107. Кандидатът е изпълнил националните изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

Познавам ас. Владимир Сунгарски и като отличен студент, и като обичан от студентите и уважаван от колегите преподавател. Свидетел съм и на научното му израстване и постоянната му възискателност към научните му изследвания.

Заклучение

Мащабният оригинален дисертационен труд, богатата документация, детайлният анализ, и убедителните заключения, както и цялостната изследователска и преподавателска дейност на докторанта, ми дават пълно основание да призова почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „Доктор“ на ас. Владимир Тонев Сунгарски.

София, 2.05.2025 г.

проф. дфн Дина Манчева

